

Otazníky nad vývojem finančních trhů v Evropské unii

Ing. Karel Mráček, CSc.

člen předsednictva Asociace výzkumných organizací;
Institut evropské integrace, NEWTON College, a. s.

Vědeckopopularizační konference

Evropská unie v nových podmínkách: kam směřuje její vývoj?

Brno, 7. dubna 2017

Projekt byl v období 1. 9. 2009 – 31. 8. 2012 spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky, od 1. 9. 2012 do 31. 8. 2017 se projekt nachází ve fázi udržitelnosti.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

KMráček2017

Úvod

- Jak to bude se zápornými úrokovými sazbami?

Většina centrálních bank včetně ECB udržuje své úrokové sazby stále na nízké úrovni. Pouze americký Fed v souladu s očekáváním svou klíčovou úrokovou sazbu zvýšil o 0,25 p.b. Inflace sice většinou již překročila 1% úroveň a zdá se, že míří k inflačním cílům centrálních bank, nicméně většina z nich stále udržuje své programy nekonvenční měnové politiky.

- Jaká je stabilita bank v EU? (*problémy Deutsche Bank pokračují; italské banky zatíženy velkými objemy špatných úvěrů; ve hře vznik nové evropské banky řešící problematiku nedobytných pohledávek – ta by měla srovnat bilanci eurozóny a uvést zpět do chodu mechanismy bankovních úvěrů, ...*)

Budou sílit regulatorní snahy?

- Co lze čekat od bankovních daní?
- Jak změní finanční trh FinTech? Znamená FinTech skutečně konec finančních služeb?

Bankovní daně v EU

Finanční sektor jako cíl sektorového zdanění. *Proč?* → **Názory**

- Pokrizová vlna zavádění bankovních daní v Evropě.

Banky jsou vinny za globální finanční krizi a tak lze požadovat jejich vyšší zdanění, aby došlo alespoň k nějaké kompenzaci nákladů na sanaci bankovního sektoru, resp. dokonce nutnou záchranu systémově důležitých bank. Ochrana bankovního sektoru pro případ obdobné situace v budoucnu.

- Dosažení tzv. větší „sociální spravedlnosti“ (především levicové vlády) → fiskální opatření ve vztahu k finančnímu sektoru (politicky obhajitelná – politizace tématu; jejich potenciální dopady na ekonomiku mohou být však relativně vážné).

Banky jsou svým způsobem privilegované z hlediska některých daní (např. na bankovní služby není uvalena DPH).

- Možné zavedení bankovní daně v ČR – diskutováno v souvislosti s tématem odlivu zisků do zahraničí.

Bankovní daně v Evropě i v některých jiných zemích (např. Austrálie – daň z objemu aktiv finančních institucí, J. Korea – daň z objemu bankovních devizových půjček, ...)

Bankovní daně v EU

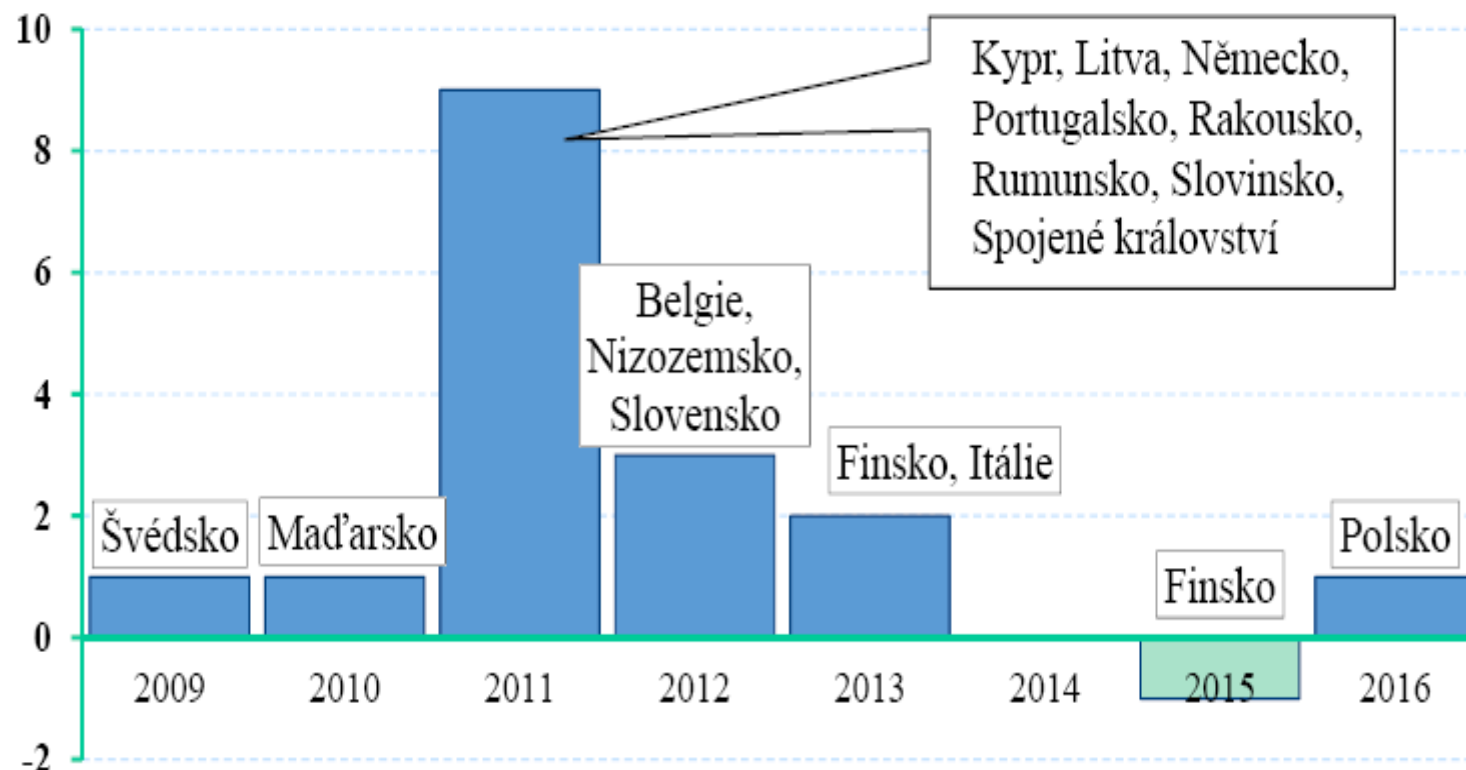
- Zavedení bankovní daně provází řada záměrů:
 - internalizace systémového rizika, odstranění externalit,
 - snížení budoucího rizika pro společnost,
 - motivace bankovního sektoru ke kumulaci vlastních zdrojů,
 - eliminace nežádoucího chování manažerů/vlastníků nebo jen financování deficitu státního rozpočtu.
- Odborná literatura resp. empirické studie se shodují na tom, že hlavním cílem zavádění speciálních daní pro banky by měla být internalizace systémového rizika.

Účelové využití výnosu z daně (naplnění příslušných fondů).

Diferencovaný dopad na jednotlivé bankovní instituce podle kritérií jako rizikovost obchodního modelu, struktura aktiv či velikost dané banky (too-big-to-fail).
- Tento přístup je možno v zásadě aplikovat prostřednictvím dvou základních typů daní: zdaněním „nežádoucích“ forem aktiv resp. zdrojů financování a/nebo zdaněním „nežádoucích“ operací (transakční daně).

Bankovní daně v EU

zaváděny zejména v období 2010-2012, později je jejich zavádění spíše výjimečné (viz např. Polsko v roce 2016); Finsko ji dokonce zrušilo

Bankovní daně v EU

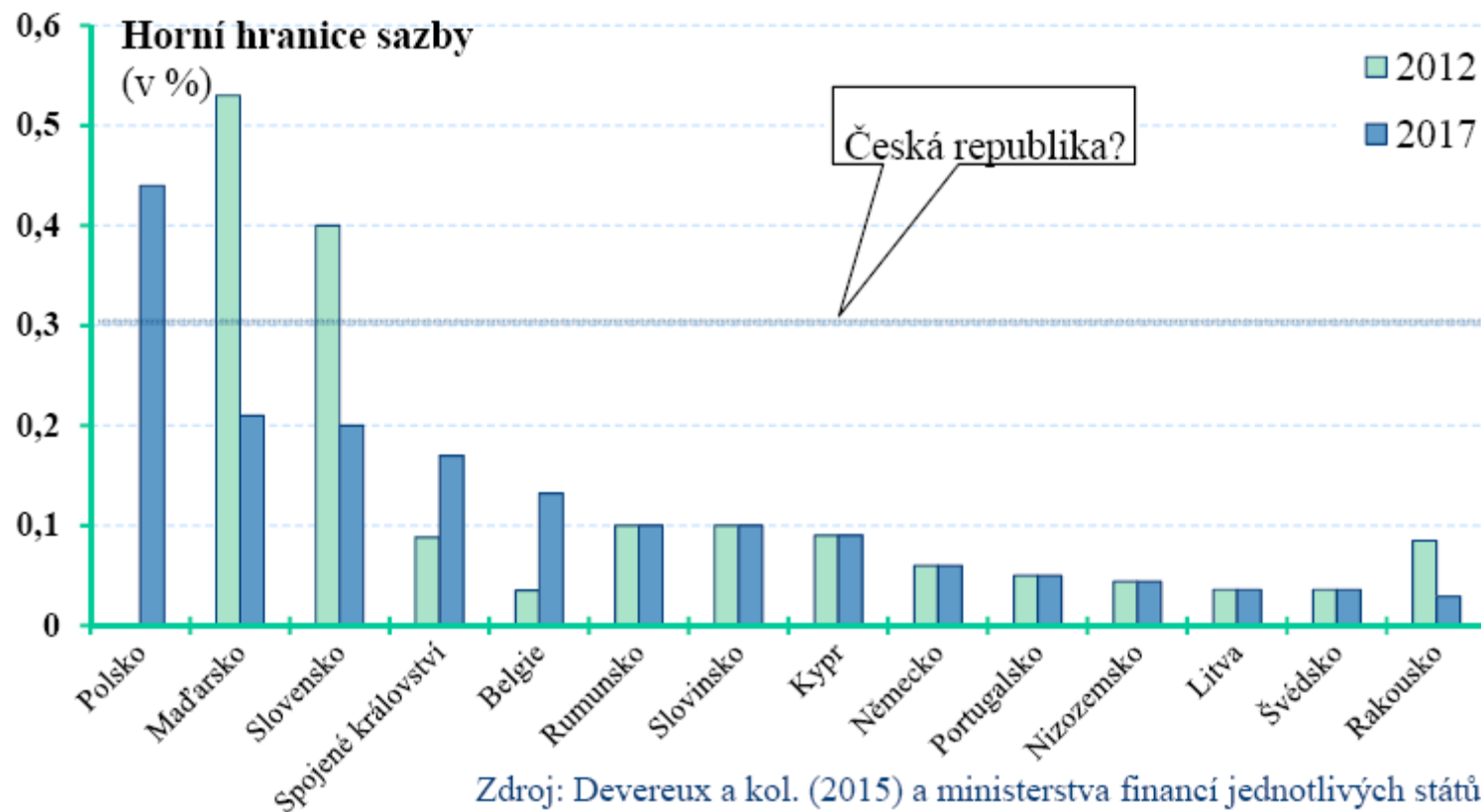
Různé typy bankovních daní podle jejich základu:

- ✓ rozvahové položky (bilanční suma s určitou úpravou, často diferencovaná sazba daně v závislosti na výši bilanční sumy)
 - např. pasiva snížená o vlastní kapitál a pojištěné vklady (Belgie); rizikově vážený objem bankovních aktiv (Francie); veškerá aktiva (Maďarsko); progresivní daň na sumu závazků banky (Německo); objem pasiv snížený o vlastní kapitál a držbu vládních dluhopisů (Polsko); objem aktiv s diferencovanou sazbou daně podle jeho výše (Rakousko); objem bankovních vkladů (Slovensko); upravený objem cizích zdrojů – vklady klientů, závazky z mezibankovního trhu (Švédsko – stability fee), apod.
- ✓ daň z finančních transakcí (FTT)
 - např. ve Francii, Itálii, Maďarsku, Rakousku (z objemu zobchodovaných finančních derivátů), společný projekt FTT nevznikl
- ✓ dodatečná daň ze zisku nebo mezd bankéřů
 - Rakousko (od 2017), zvažuje Švédsko

Bankovní daně v EU

- Sazba bankovní daně se od roku 2012 převážně snižovala, zejména v zemích střední Evropy.
- Výraznou výjimkou je Polsko, které daň nově zavedlo v roce 2016 (pouze k posílení příjmů státního rozpočtu, neúměrně vysoká, v důsledku kombinace bankovní daně a záporných úrokových sazeb banky zvyšují ceny svých služeb, ..).
- Maďarsko – dani podléhají veškeré finanční instituce; výnos z daně není účelově vázán a je přímo odváděn do státního rozpočtu.
- Slovensko (vláda rozhodla zachovat oproti původním plánům bankovní daň na stávající úrovni až do roku 2020).
- Rakousko (kultivovaná cesta, v rámci změn týkajících se bankovní daně od 2017 /její snížení/ opatření, že výnos bude účelově vázán výhradně na financování vzdělání, vědy a výzkumu → trh vnímá pozitivně, též zahraniční investoři).

Bankovní daně v EU

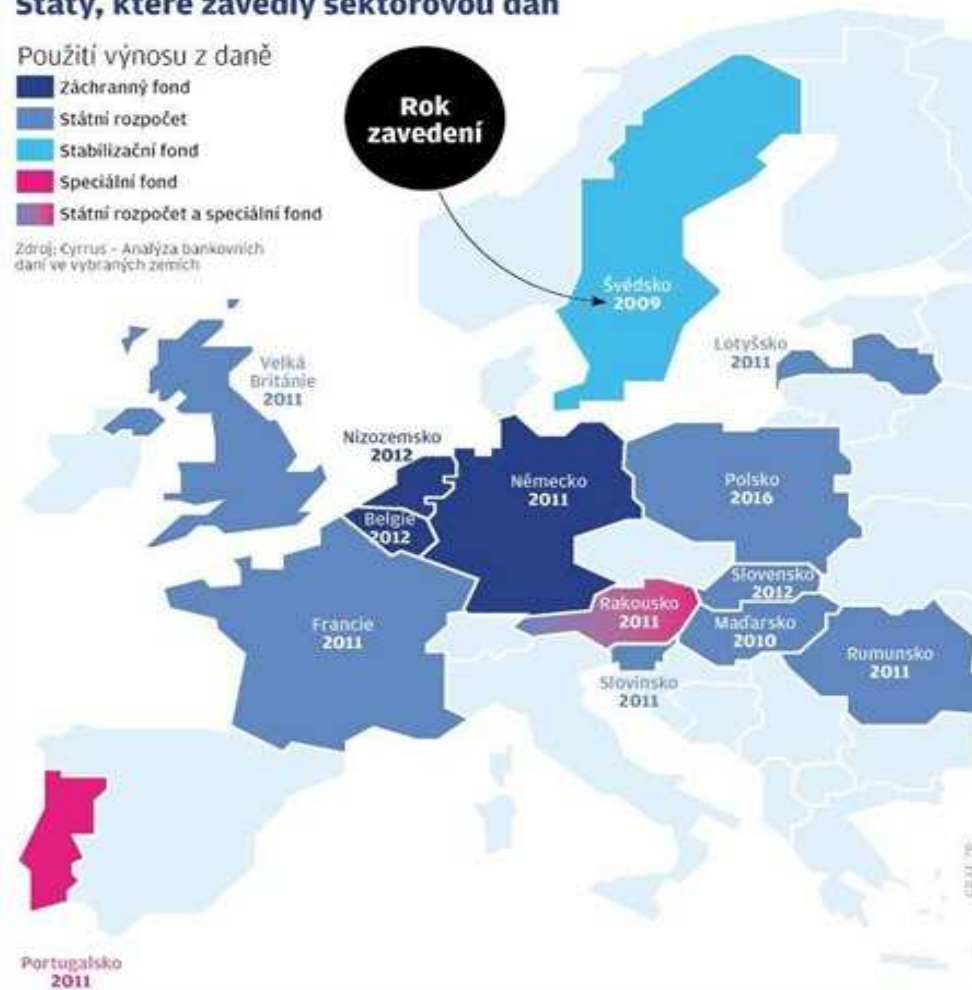
Bankovní daně v EU

Státy, které zavedly sektorovou daň

Použití výnosu z daně

- Záchraný fond
- Státní rozpočet
- Stabilizační fond
- Speciální fond
- Státní rozpočet a speciální fond

Zdroj: Cyrillus - Analýza bankovních daní ve vybraných zemích

Bankovní daně v EU

Jaký dopad mají bankovní daně?

- v podmínkách zpřísňující se regulace finančního sektoru, existence řady stabilizačních opatření na celoevropské úrovni, opakovaných stress testů – nejsou příliš důvody pro vyšší zdanění bank a finančních institucí jako ochrany před nepříznivými důsledky případné finanční krize; *zkušenost, že záměr této ochrany je dokonce často zástupný – výnos z této daně obecným příjmem státního rozpočtu.*
- Vyšší zdanění bankovního sektoru může vést ke zdražení úvěrů / snížení úročení vkladů.

Ke zhoršení dostupnosti úvěru – jednak prostřednictvím zpřísnění podmínek pro poskytování úvěrů ze strany bank, jednak vlivem očekávané zvýšené marže z poskytnutých úvěrů.

► Riziko útlumu úvěrování ekonomiky. Banky jsou z jistého pohledu předlužené firmy, jejichž hladké fungování je však často velmi těsně spjato s tempem růstu ekonomiky. Neuvážené kroky směrem ke zvyšování nákladů těchto institucí → až k poklesu úvěrování ekonomiky a tím k poklesu jejího tempa růstu.

Bankovní daně v EU

- Banky v zemích EU přesouvají náklady těchto daní na zákazníky. Nejvíce postiženi jsou zákazníci s nízkou poptávkovou elasticitou, tedy spíše chudší domácnosti.
- Výnosy daní v Německu nižší, než se čekalo; došlo ke snížení objemu úvěrů.
- Banky v reakci na zdanění cizích zdrojů sice zvyšují podíl vlastního kapitálu, ale za cenu zvýšení rizikovosti aktiv. Vyšší daně mohou vést ke snížení kapitálové přiměřenosti bankovního sektoru (a tedy k nárůstu systémového rizika).
- Pohled zahraničních investorů (obavy z nestability).
- *FTT nevede ke snížení volatility, ale pouze ke snížení objemu obchodů.*

FinTech

- *Pojem „FinTech“ je v podstatě zkrácení a spojení slov „finance“ a „technologie“. Jedná se o propojení správy financí s technologickým sektorem, který zahrnuje internet, mobilní a sociální technologie, cloud computing a mnoho dalších IKT. Veškeré činnosti na průsečíku moderních informačních technologií a tradičních finančních služeb.*
- Vývoj technologií je natolik rychlý, že tradiční vnímání finančního trhu výrazně zaostalo.
- **FinTech jako disruptivní inovace ve finančních službách?**
 - expanze FinTechu probíhá natolik rychle, že jej nelze považovat za pouhý okrajový fenomén.
- Odehrává se zde současně dvojí proces:
 - 1. vzájemné prorůstání bank a FinTechu a**
 - 2. vznik nové konkurence tradičnímu bankovníctví.**
- Finanční sektor byl vždy spojen s inovacemi, nyní však prožíváme převratnou dobu, kdy inovační pohyb díky všudypřítomné digitalizaci akceleruje.

FinTech

FinTech přináší jak pozitivní přísliby, tak nezanedbatelná rizika.

- FinTech umožňuje lepší přístup k finančním službám, rozšíření distribučních kanálů, usnadňuje tvorbu nových produktů a jejich šití „na míru“ zákazníkovi. Vytváří předpoklady pro další zlepšení řízení rizika, pro lepší analýzu finančních a klientských dat, pro účinnější naplňování principu KYC (Know Your Client – poznej svého klienta).
- Firmy působící s v oblasti FinTech se však nemusí věnovat pouze crowdfundingu nebo peer-to-peer financím. Možné spektrum jejich aktivit je mnohem širší a zahrnuje např. sběr a analýzu dat, jejich zpracování pomocí nástrojů umělé inteligence, poskytování platebních služeb, vydávání elektronických peněz či digitální měny.
- FinTech je stimulován primárně možnostmi, které nabízejí moderní technologie. Do technologické inovace investují i tradiční poskytovatelé finančních služeb.

Pro banky je technologická inovace klíčem k tomu, aby dále plnily svou nezastupitelnou úlohu v ekonomice.

FinTech

- Nelze ovšem přehlédnout, že živnou půdou je také narůstající regulace tradičních poskytovatelů finančních služeb. Regulatorní břemeno nepochybně stimuluje vznik institucí těžících ze skutečnosti, že leží mimo regulovaný trh.
- Navíc není vůle překotně regulovat, tendence je spíše podrobně monitorovat a být připraveni k rychlé akci.
Ukvapená regulace by mohla působit proti žádoucímu inovačnímu pohybu.
Viz dále výroky odpovědných institucí.
- Proti tomu stojí riziko ohrožení stability a důvěryhodnosti finančního systému a poškozování spotřebitelů.
- Narůstající regulace tradičních poskytovatelů finančních služeb vs. technologická inovace.
- ✓ Technologická inovace má definičně předstih před regulací.

FinTech

- Většina regulátorů ve světě se řídí principem technologické neutrality. Zdůrazňují potřebu sledovat nová rizika, která IKT inovace mohou přinést v bankách nebo u nových hráčů na finančním trhu. Současně kladou důraz na potřebnost a užitečnost inovací pro celé finanční odvětví.

ECB

Z pohledu centrálního bankéře je podstatné, aby technologická inovace neohrožovala integraci trhu nebo vytvářela na trhu nestabilitu...

EC (DG FISMA)

Regulátoři by měli najít rovnováhu mezi podporou inovace a ochranou stability...

European Parliament

Příliš nebo málo regulace může škodit ... je třeba vyjít z intenzivního monitoringu vývoje...

FinTech

- Bankovní systém čelí neustálému tlaku trhu a nově příchozích hráčů, kteří přicházejí s progresivními technologickými inovacemi. V této souvislosti se banky musí rozhodnout, zda mají soupeřit, aby si udržely přímý kontakt se svými klienty, nebo zda mají omezit svoji roli pouze na poskytovatele bankovních služeb.
- Pro FinTech firmy je přitom mnohem snadnější s bankami spolupracovat než jim být soupeřem. Banky mají ke spolupráci předpoklady a navíc mají něco, co se těžko prodává nebo převádí – důvěru veřejnosti.
- 63% of customers across the globe are now using fintech products or services. **World Retail Banking Report 2016**
- **Téma kybernetické bezpečnosti a ochrany dat, riziko kompromitace nebo destrukce citlivých dat nebo systémů.**

FinTech

- **Směrnice Evropské komise o platebním styku PSD2** → Primárním cílem je vytvořit **jednotný integrovaný trh pro platební služby** prostřednictvím standardizace pravidel regulace bank a nových poskytovatelů platebních služeb, kteří přicházejí na trh v důsledku digitalizace.
- Pravidla pro nové hráče na trhu, tzv. poskytovatele – třetí strany („Third Party Providers“), kteří nespravují platební účet zákazníka a nabízejí služby iniciování plateb a informování o účtu.
- Na základě PSD2 musejí banky v EU počínaje rokem 2018 otevřít API čili rozhraní pro programování aplikací svého internetového bankovníctví třetím stranám. V praxi to znamená, že ostatní banky a FinTech firmy mohou ve svých aplikacích využívat data, jež banky shromažďují o klientech (platební transakce, zůstatky, historii operací...), a poskytovat platební služby. Důležité je dodat, že použít data o klientech mohou třetí strany pouze se souhlasem klienta, jehož se týkají. Výměnou za data budou FinTech firmy vstupující do rozhraní bank čelit tvrdší regulaci a kontrole.

FinTech

- Nová evropská směrnice o platebních službách (PSD2) zavádí pro uživatele online bankovníctví možnost zadávat platební příkazy nebo sledovat své výpisy z účtu prostřednictvím aplikací vyvinutých autorizovanými třetími stranami.
- Směrnice dosud neregulované third-party providers podrobuje regulaci a stanoví jim povinnosti v oblasti registrace či pojištění odpovědnosti za škodu. Současní poskytovatelé platebních služeb však budou podle směrnice muset vyjít těmto novým hráčům vstříc a zpřístupnit jim některé funkcionality svých systémů.
- Směrnice také zavádí nové povinnosti v oblasti kybernetické bezpečnosti, oznamování incidentů, či ověřování totožnosti klientů při autorizaci plateb.
- Noví hráči na trhu, pokud k tomu budou autorizováni, budou tedy schopni ovládat bankovní účty klientů, což představuje pro banky riziko ztráty úzkého vztahu s klienty!

FinTech

- Znamená tedy směrnice PSD2 revoluci v oblasti platebních služeb?
Stanou se z bank pouzí provozovatelé infrastruktury s minimální přidanou hodnotou?
- Směrnice PSD2 může pro banky znamenat hrozbu, stejně jako příležitost.
Záleží na zvolené strategii.

Směrnice přinese bankám a dalším poskytovatelům platebních služeb nové povinnosti a může být zdrojem významných rizik. *(Například újmu z neautorizované transakce provedené poskytovatelem služby iniciování platby je banka klientovi povinna kompenzovat a vůči poskytovateli ji vymáhat sama.)*

Na druhou stranu však mohou banky nové možnosti otevřené PSD2 využít pro inovaci svých produktů a zvýšení přidané hodnoty pro klienty.

Děkuji za pozornost

Ing. Karel Mráček, CSc.

mracek@avo.cz

m.: 723 079 137